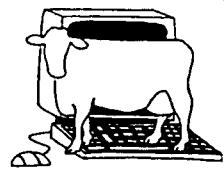

כלכלה וממשק

ענף החלב בעולם: שווקים וסחר

אציין רק כמה ממוצעים לאומיים בולטים, כפי שמובא כאן בהמשך.

מה אומר לנו הממוצע לפרה בשנה? קודם כל, התנובה לפרה מושגת בדרך כלל באזורים בעלי אקלים יותר נח; ראה צפון-אמריקה ואירופה, אפילו יפן באי הצפוני שלה, הוקאידו.

עם זאת, אין לזלזל בפוטנציאל הייצור היעיל והזול בארצות ירוקות כמו ניוזילנד, ארגנטינה ופולין בעונות הקיץ והאביב.

אך אם נבדוק איפה הכמות הכללית הגבוהה, נמצא אמנם את ארה"ב בראש עם 23% מכלל הייצור של חלב של ארצות טבלה 1; אולם ישנן ארצות חמות מאד וגם לחות למדי שבהן מגדלים בקר מן הגזעים ההודיים השונים כמו למשל בהודו וגם בברזיל עם תנובה ממוצעת נמוכה, אבל עם הרבה הרבה פרות. כך שס"ה ייצור החלב שלהן משמעותי ביותר בהקשר העולמי – אם גם מעט מדי בהתחשב באוכלוסיותיהן העצומות הצמאות לחלב ומוצריו.

מדי חודש בחודשו אנו זוכים לקבלת מידע מקיף ומעמיק על משק בעלי-החיים בארה"ב, באדיבות היועץ החקלאי של שגרירות ארה"ב בישראל. כמו כן נשלחים אלינו הסיכומים התקופתיים העוסקים בשוק החלב ומוצריו בהבט העולמי. כל המידע הזה מקורו במשרד החקלאות של ארה"ב על מחלקותיו וצוותי המומחים שלהן.

הנתונים שנאספים דרך קבע מתייחסים לארצות נבחרות לצורך זה, אפשר לומר אלה המרשימות בייצור חלב ושיווק מוצריו, כך שאין להתפלא אם ישראל על ייצור מיליארד הליטרים שלה לא נכללה בנבחרת העולמית. ראשית, כדי להמחיש את הקף הייצור בעולם, הנה טבלה מרוכזת של אזורי הייצור העיקריים.

לפי הנתונים שבטבלה כל אחד יוכל לעשות לו את החישוב ביחס לתנובה השנתית הממוצעת לפרה בעדר של כל אזור או ארץ. לא רציתי להרבות בטבלאות ארוכות אין-יקף, לכן

האזור	מספר פרות חלב באלפי ראש 1994	ייצור חלב בקר, באלפי טון 1994	מספר פרות חלב באלפי ראש 1999	ייצור חלב בקר, באלפי טון 1999
צפון-אמריקה: קנדה, ארה"ב, מכסיקו	17,204	84,998	17,070	90,290
דרום-אמריקה: ארגנטינה, ברזיל, צ'ילה, פרו, ונצואלה	21,813	28,300	21,270	36,265
הקהילה האירופית: כל 15 מדינות האיחוד	22,639	120,530	20,934	190,918
מערב-אירופה: שוויץ	761	3,910	730	3,840
מזרח-אירופה: פולין, רומניה	5,646	17,037	5,080	17,850
ברה"מ לשעבר: רוסיה, אוקראינה	27,878	60,938	19,220	44,600
דרום-אסיה: הודו	31,500	31,000	35,500	36,000
אסיה: סין, יפן	3,070	13,676	3,228	16,080
אוקיאניה: אוסטרליה, ניוזילנד	4,570	18,019	5,317	21,314
ס"ה	135,081	378,408	128,349	386,517

ארה"ב, המהווה עיקר המידע שלנו בסקירה הנוכחית, ניכרת הקטנה משמעותית ביותר במספר הפרות מזה שנים. בין 1994 ו-1999 הצטמצם עדר הפרות ברוסיה בכ-34% (באוקראינה בכ-23%) וייצור החלב קטן בכ-27% בשתי הארצות. אפילו נניח אי-דיוקים באיסוף הנתונים – הירידה בפוטנציאל הייצור (הפרות) ובהקף הייצור עצמו הפכו את רוסיה ואוקראינה ליעד שיווקי כמעט בלתי מוגבל עבור יצרני העודפים היעילים. רק שמישהו צריך לשלם עבור היצוא לשם.

כמו בכל מוצר צריכה, השוק מתפתח בעקבות גודל האוכלוסייה, מחד – וכח הקניה שלה, מאידך גיסא. לעומת זה, תנאי הסחר נקבעים בעיקרם על ידי זמינות המוצר בכמות ואיכות נדרשים, בזמן ובמחירים סבירים, אם לא לומר תחרותיים.

לדוגמה: מחיר החמאה היה

ביולי 99	ביולי 98	
\$ 1400	\$ 1950	בצפון אירופה, גבוה
\$ 1275	\$ 1800	בצפון אירופה, נמוך
\$ 2921	\$ 4430	בארה"ב שיקגו – מלוחה
\$ 1435	\$ 1435	בארה"ב סף התמיכה

לגבי שוקי החלב ומוצריו והסחר בהם בארצות רחוקות ממקום הייצור, קיימות עוד כמה בעיות שבלעדי פתרון אין שוק ואין סחר. אחסון והובלה לטווחים ארוכים. לצורך זה יש להפוך את החלב הטרי הנחלי למוצרים שניתנים לאחסון ממושך, יחסית: חמאה, גבינה, אבקת חלב – בעיקר. שלוש אלה הן בבחינת חומר גלם מיועד לשיחזור, או אף לצריכה ישירה על ידי הצרכן הסופי. לכן, שוק החלב ומוצריו העולמי עוסק בעיקר במוצרי-יסוד/חומרי-גלם אלה, דבר שמוצא את ביטויו גם במחירים השונה בהתאם לזמן והמקום שם מתרחש הסחר.

כאן בהמשך מובאים האיורים המתייחסים למחיריהם של ארבעה מוצרי-חלב יסודיים, כפי שהם נסחרו מאז ינואר 1996 ועד אמצע הקיץ האחרון במקומות בהם מתקיים הסחר העיקרי. מטעמי נוחיות לא תרגמו כל מילה בגוף וסביב כל איור, נראה לי שאין בעיה מיוחדת להביא

טבלה 2: התנובה השנתית הממוצעת לפרה בכמה ארצות נבחרות (אומדן 1999).

הארץ	ממוצע לפרה/שנה	אחוז מס"ה הייצור לפי טבלה 1
קנדה	6,726	2
ארה"ב	8,045	23
ארגנטינה	3,824	2.5
ברזיל	1,343	6
צרפת	5,573	6
גרמניה	5,897	7
דנמרק	6,765	1
הולנד	6,852	3
אנגליה	7,180	4
פולין	3,691	3
רוסיה	2,385	8
אוקראינה	2,186	3.5
הודו	1,014	9
יפן	8,413	2
סין	3,423	2
אוסטרליה	5,007	2.5
ניו-זילנד	3,391	3
כל האזורים המוזכרים בטבלה 1	3,011	100

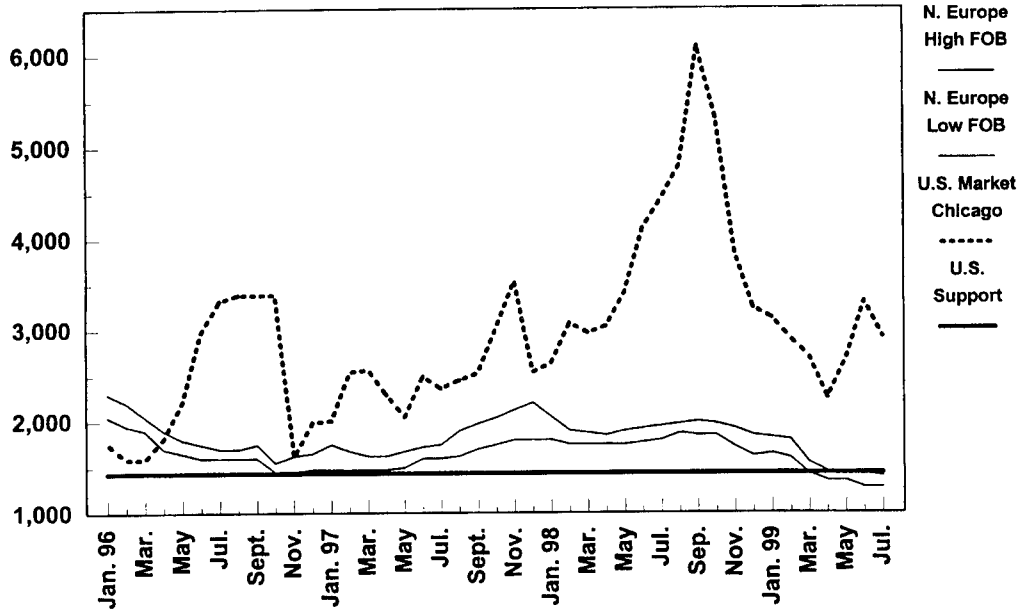
ארצות הקהילה האירופית מייצרות 36% מס"ה הייצור ויש להן עודפים ניכרים מדי שנה, על אף המכסות הנהוגות מזה שנים. ביחד הן מהוות את הכח המתחרה העיקרי מבחינת כמות החלב ומוצריו מול ארה"ב – בעוד לניו-זילנד וגם לאוסטרליה יתרונות משמעותיים באשר לרווחיות יצוא חלב ומוצריו, הן משום עלות הייצור הנמוכה יותר, אך גם בגלל קרבתן לשוקי אסיה.

מקרה חריג וראוי להבלטה הוא ברה"מ לשעבר – כאן בטבלאות מופיעות רוסיה ואוקראינה בלבד. עקב "המהפכים ההיסטוריים" מזה שמונה שנים, ענף החלב עבר טלטלות עזות במיוחד, בין יתר הצרות שם. זכור שעד לפני התפרקות המסגרת הסובייטית הגדולה נמצאו שם למעלה מ-40 מיליון פרות שייצרו אז יותר ממאה מיליארד ליטר חלב בשנה. ייצור לא-יעיל במיוחד; יתכן מאד – אבל הרבה מאד חלב, וחמאה וגם גבינות. לא היתה שם בעיה של עודפים, אבל גם לא היה חסר מי יצרוך את החלב. על פי הדיווח של משרד החקלאות של

WORLD BUTTER PRICES
(82 Percent Butterfat - Unsalted)

מחיר חמאה בעולם
(לא מלוחה, שומן 82%)

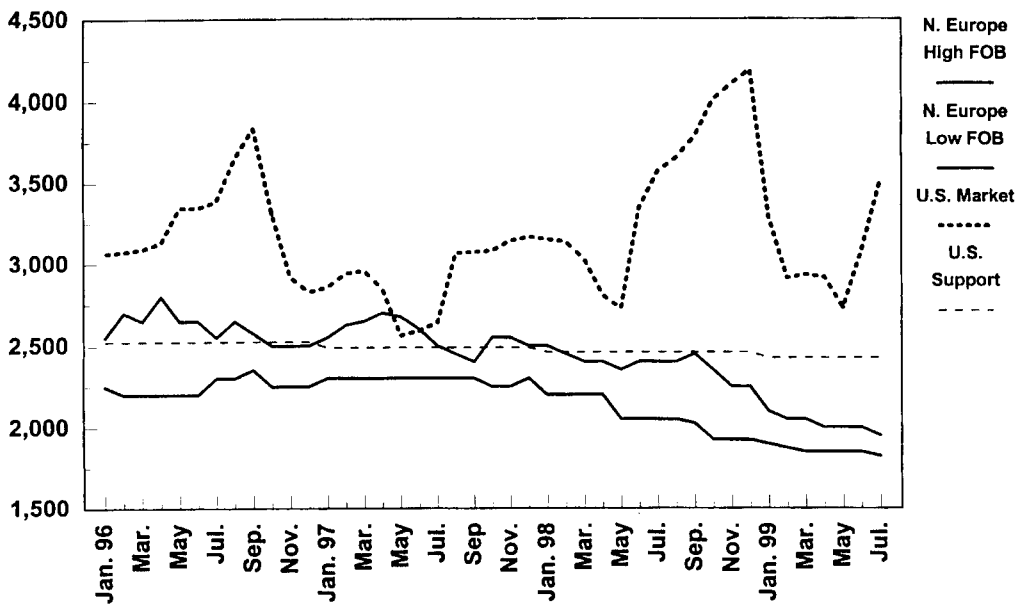
\$/Metric Ton

WORLD CHEDDAR CHEESE PRICES
(40 Pound Blocks Cheddar)

מחיר גבינת צ'דר בעולם
(בלוקים של 40 פאונד גבינה)

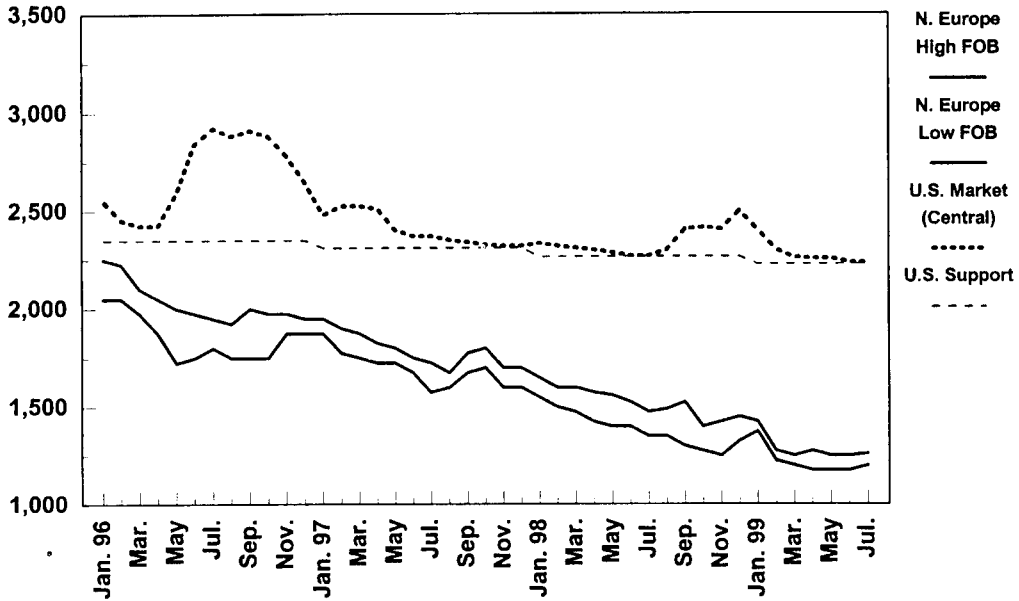
\$/Metric Ton

WORLD NONFAT DRY MILK PRICES
(Extra Grade)

מחיר אבקת חלב רזה בעולם
(איכות מעולה)

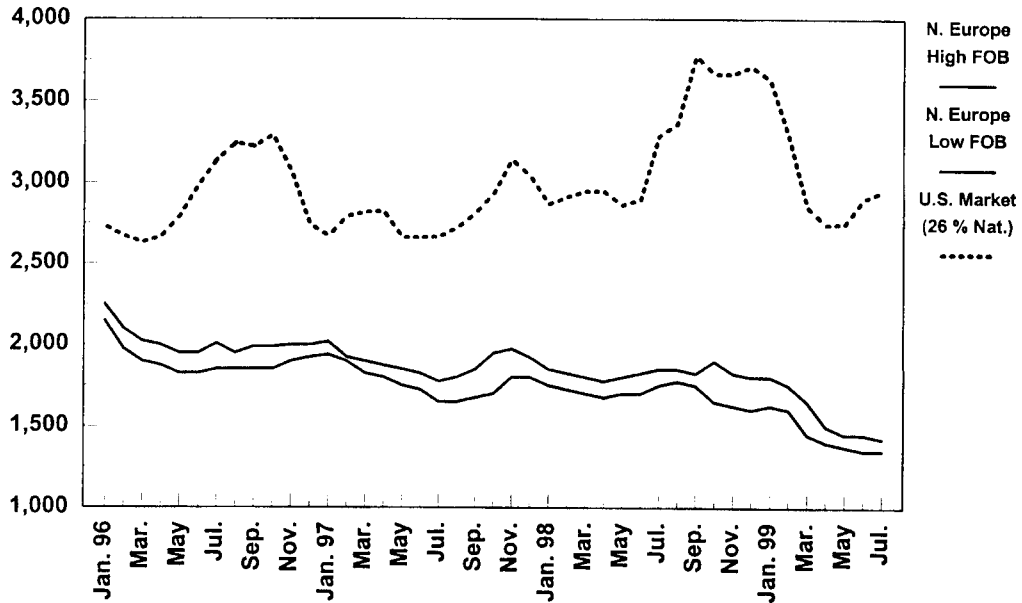
\$/Metric Ton

WORLD WHOLE MILK POWDER PRICES
(26 PERCENT BUTTER FAT)

מחיר אבקת חלב מלא בעולם
(עם שומן חלב 26%)

\$/Metric Ton

החיים. דרכי הפעולה של הממשלות שונות ומגוונות, חלקן גלויות לעין כול וחלקן מוסוות ועקיפות. אין להניח שניתן להסתיר תמיכה באלה לאורך זמן, אין כאן סודות אמיתיים. בסך הכל, הדיונים של ארגון הסחר העולמי מכוונים לאזן ולתאם בין הארצות המייצרות ומייצאות חלב ומוצריו כדי לשמור כל אחת על הנתח שלה ובתקוה להגדילו.

מצד אחד, השוק העולמי מלא וגדוש עודפים (כאן מדובר בחלב, אבל זה נכון גם למוצרי צריכה וקיום נוספים – ומצד שני ישנם מאות מיליוני אדם רעבים וחסרי-כל, מה שלא מונע מהם להתרבות בקצב מדהים, אולי מתוך הנחה ותקוה, שלפחות משהו מן השבט ישרוד לזמנים טובים יותר. פיתוח אוכלוסיות אלה וארצותיהן עשוי היה להגדיל את השוק ועמו את הסחר העולמי, לרווחת כל העוסקים בו – או שמא זה לא כדאי?!

מדרכי מלען

את משמעות העקומות השונות. כאן ניתן ההסבר המזערי החיוני. מדובר בשלשה שווקים: High FOB – N. EUROPE (צפון-אירופה, מחיר גבוה, עמוס על אניה); Low FOB – N. EUROPE (צפון-אירופה, מחיר נמוך, עמוס על אניה); Chicago - U.S. Market (שוק ארה"ב לפי בורסת שיקגו לחמאה, Central = מרכז, לאבקת חלב); כמו כן מסומן U.S. Support, עקומת המחיר שמתחתיו ממשלת ארה"ב מתערבת במסחר בכלים משלה. סולם המחירים ניתן בכל איור בציר השמאלי שלו, המחיר תמיד בדולר ארה"ב/לטון (אלף ק"ג).

סיכום זמני

בשלב זה עדיין מקיימות הממשלות, שארצותיהן מתחרות על פלח שוק כמה שיותר גדול, מסגרות ומערכות לתמיכה בחקלאיהן, ותהיה הסיבה כלכלית/מסחרית או חברתית או גם של שמירת הטבע ואיכות

תיקון טעויות

בחוברת 281 (אוגוסט '99) של "משק הבקר והחלב" נפלה טעות והוחלפו הכיתובים בשלוש תמונות – ראה המאמר *אין הד למחייאת כף יד אחת*, בנושא תאי רביצה ואחזקתן התקינה. הכיתובים היו צריכים להיות כדלקמן:

– בעמוד 60, התמונה למטה צ"ל: תאי רביצה מרופדי קש ברפת משופצת במזרח גרמניה (לשעבר). מבנה המחיצות מאפשר ריפוד וניקוי מיכניים ביתר קלות.

– בעמוד 61, התמונה למעלה צ"ל: מזרוני גומי בתאי רביצה – בישראל, ללא תוספת ריפוד כלשהו...

– ובעמוד 61 התמונה למטה צ"ל: ...לעומת תאים מרופדים היטב, בנסורת ושבביעץ, שהורכבו במבנה ישן ולחוץ קמעה. אך הטיפול הקפדני בתאים מכפר על הצפיפות וכתוצאה – כל הפרות נהנות לרבוץ בתאים. תמונה זאת צולמה בקב' קרית ענבים.

אנו מצטערים על הבלבול בכיתוב התמונות, דבר שפוגם בהמחשת העקרון של אחזקת תאים נכונה. **המערכת**